

Egy fordítás újjászületése

Szijj Mária

E-mail: mszijj@freemail.hu

Kivonat: A magyar irodalom spanyolországi fordítói közül a 20. században ketten emelkednek ki: Brachfeld F. Olivér 1929 és 1959 között élt és alkotott Spanyolországban, míg Xantus Judit a nyolcvanas évektől 2003-ban bekövetkezett haláláig. Mindketten magyar anyanyelvűek, és rendkívül lelkesen és termékenyen ültették át és népszerűsítették a magyar irodalmat Spanyolországban. Xantus Judit nevét sokan összekötik Márai Sándor spanyol sikerével, hiszen 1999-től számos művét fordította és újrafordította. Márai esetében a kiadó annak ellenére döntött az újrafordítás mellett, hogy a Márai művek egy része évtizedekkel azelőtt már megjelent Brachfeld fordításában. Egy másik kiadó azonban 2007-ben más taktikát választott: újra Brachfeld fordításában jelentette meg Karinthy Frigyes *Utazás a koponyám körül* című könyvét. A kiadó a szöveget modernizálta és a 21. század normái szerint közelítette a FNYSZ-hez, de a fordítóra jellemző magyarázó betoldásokat megtartotta.

Kulcsszavak: műfordítás, újrafordítás, anyanyelv, magyarázó betoldás, norma

1. Bevezetés

Márai Sándor művei meglehetősen sikeresek Spanyolországban és Latin-Amerika különböző országaiban, elsősorban Argentínában, de Chilében, Paraguayban, Uruguayban és Mexikóban is. Ez a sikersorozat 1999-ben kezdődött *A gyertyák csonkig égnek* című regénnyel. Faix Dóra, Márai spanyol és katalán fordításainak kutatója, az író népszerűségét nagymértékben a fordítónak, Xantus Juditnak tulajdonítja, aki Márai hat művét ültette át spanyolra (Faix 2009: 116). A sorozatot a fordító korai halála törte meg.

A barcelonai Salamandra Kiadó úgy bízta meg Xantus Juditot *A gyertyák csonkig égnek* fordításával, hogy tulajdonképpen újrafordította a művet, mivel a regény spanyolul már évtizedekkel korábban, 1946-ban megjelent Brachfeld F. (Ferenc) Olivér (1908–1967) fordításában. Annak idején a Brachfeld által készített fordítás nem keltett túlságosan nagy visszhangot (Faix 2009: 117). Az újrafordítás mellett alighanem az elavult nyelvi repertoár miatt döntött a Salamandra, amely a szövegen kívüli (kiadói vagy fordítói szándék) tényezők mellett az egyik fontos oka az újrafordításoknak (Vándor 2007: 51).

A gyertyák csonkig égnek fordításával kapcsolatban Faix kiemeli, hogy Xantus a spanyol olvasóhoz közel álló nyelvezetet használ, és arra törekszik, hogy a szöveg a mai olvasó számára könnyen olvasható legyen: a szóválasztása kevésbé mesterkéltsé, az alkalmazott fordulatok jóval közelebb állnak a köznyelvhez, mint Brachfeld szövege, az igeidők, igei szerkezetek kevésbé bonyolultak (Faix

2009: 122–123). Mindez nagy részben a két fordítás születésének időpontjával magyarázható.

Az újrarendelt Márai mű átütő sikere igazolja a Salamandra Kiadó döntését, amelyben kétségtelenül fontos szerepet játszik a fordítás minősége. De 2007-ben, amikor az igényes művekre szakosodott Galaxia Gutenberg – Esterházy Péter és Földényi F. László több művének kiadója – újra megjelentette Karinthy Frigyes *Utazás a koponyám körül* című alkotását, az újrarendelés helyett más megoldáshoz folyamodott: az 1942-ben készült Brachfeld fordításhoz nyúlt vissza, amely a szintén barcelonai Argos Kiadónál látott napvilágot.

Egy 2008-as szemináriumi dolgozatban – akkor az 1942-es fordítást nem ismertem – úgy összegeztem a 2007-es fordításról kialakult benyomásomat, hogy a könyvkiadás piacorientált világában az a tény, hogy újra az eredeti fordításában jelent meg a mű, ékes bizonyíték arra, hogy Brachfeld fordítása időtálló. A szöveg igényes, gördülékeny, bár semmiképpen sem mondható tömörnek. Másik fontos vonása, hogy a fordító mindig szem előtt tartotta a CNY-i olvasót, aki akkor nem (vagy akkor sem) ismerte behatóan a magyar valóságot. Így a fordító által kínált explicitáció nagyban segített és segíti most is a mű megértésében és élvezetében. A CNY-i szöveg csak a FNY-ivel egybevetve tűnik terjedősnek, talán ebben is a CNY-i normát követte a fordító.

Arra, hogy Brachfeldet nem az ökonómia vezérelte a megfogalmazásaiban, jó példa a következő részlet:

(1a) Határozott dübörgés volt, erőlködő, lassú csikorgás, mint mikor a lokomotív kerekei lassan nekilódulnak, aztán hangosan zakatolni kezdenek, mellettünk szalad a vonat, aztán továbbfut, a zakatolás halkul, **mint az „Ej uhnyem” dallama, a munkásoké akik hajót vontatnak.** (Karinthy 10)

(1c) Era un ruido ferroviario, un gruñido de esfuerzo, lento como cuando las ruedas de la locomotora se ponen en movimiento poco a poco, y luego empiezan a chirriar; el convoy pasa a nuestro lado, después nos deja allí, con una trepidación que va disminuyendo **a la manera de la famosa canción de aquellos bateleros del Volga que arrastran penosamente una barca río arriba y cantan: «Ey újñem...ey újñem...»** (Brachfeld 2. 34)

Már a mondat első része sem tömör, de ha csak a kiemelt részt vizsgáljuk, a következő betoldott információkat találjuk: *híres* (dal), *azok a volgai hajóvontatók, keservesen* (vontatnak), *felfele a folyón, énekelnek*. De azt nem állíthatjuk, hogy a részletes megfogalmazásnak nincs célja: a magyarázó betoldás, jelentés kibontás a távolságot hivatott áthidalni a FNY-i és a CNY-i olvasó között, hiszen a kooperációs elv alapján a fordító inkább túlbiztosít, és minden lehetséges eszközzel próbálja elérni, hogy a célnyelvi olvasó megértse a szöveget (Klaudy 1999c: 16).

Jelen dolgozatomban azt kutatom, hogy a kiadó változtatott-e, és ha igen, mit a több mint fél évszázada megjelent fordításon. Milyen is volt ez a fordítás, és milyen lett az új szöveg?

Kutatásom a fordító és a szerző előszavát – az előbbi természetesen nem fordítás –, valamint a könyv első öt fejezetét öleli át, ami a 2007-es kiadásban a 307 oldalból 79-et jelent. Az adott részben több mint négyszáz eltérést találtam a két szöveg között. Ekkora minta remélhetőleg elég ahhoz, hogy első megközelítésben megbízható képet adjon az eredeti fordításról, valamint az átdolgozott szövegről. A jelenségeket egy-két példával illusztrálom; ezek közül néhány a könyv más részéből származik. Amennyiben jelentősége van, a magyar szöveget is idézem. A kiindulópont a két spanyol fordítás volt, nem a FNYSZ és a fordítások összehasonlítása. Az 1942-es fordítás Brachfeld 1., míg a 2007-es Brachfeld 2.-ként szerepel az idézett példák mögött.

2. Brachfeld fordításának két verziója

A két szöveg születése között több mint egy fél évszázad telt el, ennyi idő alatt sokat változik a világ, a nyelv, valamint a fordítói norma. A kutatást azzal a hipotézissel kezdtem, hogy a kiadó némiképp átdolgozta a fordítást, bár ez nem történt meg a mű 1939-es angol fordítása esetében; Vernon Duckworth Barker fordítása 2008-ban változatlan formában (beszkennelve) jelent meg a New York Review Books kiadónál. Mindössze Oliver Sacks orvos előszavával gyarapodott.

A 2008-ban megfogalmazott véleményemet most néhány pontban árnyalni kell, mivel a fordítást valóban átdolgozták, és így a 2007-es szöveg nemcsak a fordító, hanem a szerkesztő és a kiadó 21. századi normáit is tükrözi.

Az 1942-ben és 2007-ben megjelent spanyol szöveg között a következő változtatások tapasztalhatók:

- helyesírási, tipográfiai;
- igeragozásban morfológiai és egyéb változtatások;
- lexikai különbségek, amelyek egyfelől a megváltozott világot, másrészt a szóhasználatban tapasztalható újításoknak tudhatók be;
- rövidebb, tömörebb megfogalmazások;
- orvosi, pszichológiai szakkifejezések mellőzése, egyszerűsítése;
- visszafordulás a FNYSZ-hez;
- magyar nyelvi vagy irodalmi interferenciák kiküszöbölése.

2.1. Helyesírás

A két fordítás között eltelt évek folyamán történtek kisebb változások a spanyol helyesírásban, a kis és nagybetűk használatában. Az 1942-es fordításban nagybetűvel szerepelnek olyan szavak, mint az égtájak, orvostudomány stb., amelyek a mai nyelvben már kisbetűvel íródnak. Továbbá a mai kiadói gyakorlatban csúcsos idézőjelet használnak.

Ezen kívül bizonyos mássalhangzótorlódások terén is egyszerűsödött a spanyol nyelv (szóeleji *obs-* helyett *os-*).

Néhány terminus pedig az eltelt évtizedek alatt teljes értékű tagja lett a spanyol szókészletnek, bizonyos fonetikai és morfológiai változásokat szenvedett el, így az új kiadásban már nem mint idegenszó szerepel dőlt betűvel.

(2b) efigie de **réclame** (Brachfeld 1. 12)

(2c) efigie de **reclamo** (Brachfeld 2. 13)

Érdekes, hogy a *magyar* szó – amelynek megfelelője párhuzamosan létezik a spanyolban az *húngaro* szinonimájaként – szintén eltérő helyesírással található meg a két kiadásban; a másodikban már a spanyolos alak szerepel.

(3b) cual es la lengua **magyar** (Brachfeld 1. 12)

(3c) como es la lengua **magiar** (Brachfeld 2. 11)

A magyar helyesírással kapcsolatban is történtek jobbító kísérletek. Az eredeti fordításban elég hiányosak az ékezetek a magyar személy- és intézménynevekben. Ezek az új kiadásban néha visszakerülnek a helyükre, néha nem. Mindenestre érződik az igény a FNYSZ-hez való hűségre.

(4b) **Szinhazi Elet** (sic!) (Brachfeld 1. 12)

(4c) **Szinházi Élet** (sic!) (Brachfeld 2. 12)

2.2. Morfológiai és egyéb változtatások az igeragozásban

Egyes esetekben szórendi változást találunk. Mivel Brachfeld gyakran a klasszikusnak tekinthető ige+névmás szórendet használja, ami a mai olvasó számára nagyon régiesnek hangzik, a szerkesztő ezeket mind a modern névmás+ige szórendre cseréli.

(5b) dedicó**se** (Brachfeld 1. 9)

(5c) **se** dedicó (Brachfeld 2. 8)

Talán inkább ízlésbeli, mint morfológiai kérdés, hogy a kötőmód múlt idejének két alakja közül Brachfeld az *-ase* végződést részesíti előnyben, míg a szerkesztő az *-ara* változatot. Itt is valószínűleg a nyelvi norma változott, a mai spanyol ezt a második formát preferálja (a Google keresőben 13 millió 2,7 millióval szemben).

(6b) atrevi**ese** a levantar la voz (Brachfeld 1. 26)

(6c) atrevi**era** a levantar la voz (Brachfeld 2. 35)

Úgy tűnik, a kötőmód múlt idejének a használata a kijelentő múlt helyett szintén elavultnak vagy modorosnak tűnik a mai olvasó számára, ezeket is következetesen kijelentő módra változtatja a szerkesztő.

- (7b) [...] suelo sostener el cigarrillo como lo **sostuviera** mi padre [...] (Brachfeld 1. 46)
 (7c) [...] suelo sostener el cigarrillo como lo **sostenía** mi padre [...] (Brachfeld 2. 65)

2.3. Lexikai különbségek – változó világ, változó nyelv

A nyelvből kikoptak bizonyos formák. Ezeket mind modernebbekre cseréli a szerkesztő.

- (8b) un escritor **asaz** popular (Brachfeld 1. 19)
 (8c) un escritor **de cierta** fama (Brachfeld 2. 25)
- (9b) **Luego** que pude (Brachfeld 1. 21)
 (9c) **Una vez** que pude (Brachfeld 2. 27)
- (10b) **acá y acullá** (Brachfeld 1. 35)
 (10c) **aquí y allá** (Brachfeld 2. 49)

Mivel a világ is nagy változásokon ment át ez idő alatt, bizonyos jeltárgyak már ismeretlenek, érthetetlenek a mai olvasó számára; mások viszont új néven ismertek. Ezek az elnevezések egy része különös patinát ad a szövegnek, más részük viszont érthetetlen vagy félreérthető.

- (11a) Egyszer meg egy éccakai reklámrepülőgépen, ócska kis lélekvesztőn, mikor lefelé jöttünk, a szárnyak alól lángok csaptak elő. (Karinthy 28)
 (11b) [...] en un **avión de propaganda nocturno** (que era más bien una miserable cafetera que tal avión) [...] (Brachfeld 1. 42)
 (11c) [...] en un **pequeño avión** (que más parecía una miserable cafetera que un avión) [...] (Brachfeld 2. 59)

Ki tudja manapság, hogy mi is egy *reklámrepülőgép*? Az új kiadásban már egyszerűen *pequeño avión* ‘kis repülő’ szerepel.

- (12a) Esős, nyirkos rosszindulatú reggel a piszkos bécsi pályaudvaron, mikor 11 felé az Árpád **sínautón** Cinivel megérkeztünk. (Karinthy 34).
 (12b) [...] en el **autovía** “Arpad” [...] (sic!) (Brachfeld 1. 49)
 (12c) [...] en el **ferrobús** Arpad [...] (sic!) (Brachfeld 2. 69)

A *sínautó*, mint *autovía* szerepel, az *autovía* mai jelentése ‘autóút’. Ennek megfelelően a szerkesztő egy másik terminussal helyettesíti.

- (13a) Gyorsan visszapisszentettem a **telefonosfiút**. (Karinthy 10)
 (13b) Anulé, pues, inmediatamente la comunicación que acababa de encargar al **botones de teléfono**. (Brachfeld 1. 24)

- (13c) Anulé, pues, de inmediato la comunicación que acababa de solicitar al **telefonista**. (Brachfeld 2. 32)

Mivel sokat változott a telefónia világa, a szerkesztő a spanyolul tömörebb *telefonközpontosra* cseréli az *telefonosfiút*, bár az első spanyol megfogalmazás – ‘telefonos boj’ – pontosabb és hangulatosabb is.

Egy helyen arra is van példa, hogy az új kiadásban szerepel magyarázó betoldás. Egy telefonbeszélgetés közben:

- (14a) – Bocsánat, három perc... (Karinthy 78)
 (14b) – Perdonen usted: tres minutos... (Brachfeld 1. 99)
 (14c) – Perdonen usted: tres minutos... – **interviene la telefonista**. (Brachfeld 2. 139)

A mai olvasónak már nehezen érthető, hogy mire is vonatkozik a három perc, ki is beszél ott, ezért betoldják a magyarázatot, hogy itt a telefonos kisasszony szól közbe.

Az eddig említett változtatások általános jellegűek, a következők inkább a fordító stílusával, munkásságával hozhatók kapcsolatba.

2.4. A szöveg tömörítése

A nyelvi norma is változott az eltelt évtizedek folyamán, úgyhogy a fordítás leporolása során fontos elvnek tűnik a szöveg tömörítése. Ahol lehetett, a szerkesztő inkább egyszavas megoldásokhoz folyamodott a terpeszkedő szerkezetek helyett, vagy esetenként kihagyta a mellőzhető jelzőt, határozószót.

- (15b) verter sus textos al **idioma hispano**. (Brachfeld 1. 15)
 (15c) verter sus textos al **castellano** (Brachfeld 2. 17)
 (16b) al conversar con **compañeros en las letras y en la prensa** (Brachfeld 1. 19)
 (16c) al conversar con **colegas y periodistas** (Brachfeld 2. 25)
 (17b) aquellos intereses **puramente** comerciales (Brachfeld 1. 19)
 (17c) los intereses comerciales (Brachfeld 2. 26)

Ebben azért a szerkesztő nem volt teljesen következetes, mert ellentétes jelenségek is megfigyelhetők, amikor a 2007-es fordításban hosszabb megfogalmazásokat találunk.

- (18b) el que **ladra** (Brachfeld 1. 52)
 (18c) el que **lanza aullidos** (Brachfeld 2. 73)

2.5. Orvosi és pszichológiai szakkifejezések mellőzése

Sajátos jelleget kölcsönöz Brachfeld fordításának életútjának a másik vonulata, ugyanis a bölcsészeten kívül a pszichoanalízissel is foglalkozott, és ez az oldala gyakran felszínre kerül, amikor orvosi, lélektani témájú szöveget fordít. Előfordul, hogy részletesebb, szakmaibb a fordítás, mint a FNYSZ.

- (19a) **hibás beidegzés** (Karinthy 32)
- (19b) **inervación equivocada** (Brachfeld 1. 44)
- (19c) **crisis nerviosa** (Brachfeld 2. 66)

A meglehetősen köznyelvi magyar fordulat helyett a spanyolban egy tudományos terminus szerepel, amelyet a szerkesztő újból köznap – bár nem ekvivalens – szókapcsolatra cserél.

- (20a) **Hangulatomat** vizsgálva (Karinthy 38)
- (20b) Examinando mi **tonalidad afectiva**, descubro (Brachfeld 1. 54)
- (20c) **Al reflexionar**, descubro (Brachfeld 2. 76)

Brachfeld a köznap kifejezés helyett szakkifejezést választ. A szerkesztő általánosító megoldáshoz folyamodik.

Másik példa a könyv vége felé, már a vizsgált részen túl:

- (21a) Arachnitis (**agyburokgyulladás**) jelentkezett... (Karinthy 167)
- (21b) Presentóse una dolencia denominada *aracnoiditis*, o sea **inflamación de la membrana serosa intermedia de las meninges...** (Brachfeld 202)
- (21c) Se presentó una dolencia denominada aracnoiditis, o sea, **inflamación de la membrana serosa intermedia de las meninges...** (Brachfeld 278)

Az egyszavas *agyburokgyulladás* helyett Brachfeld részletesen körülírja a kórt.

Nem szakkifejezés, de alighanem Brachfeld helyismeretének tudható be a következő jelenség:

- (22a) Cinivel január óta legényéletet élünk, édesanyja Bécsben freudizmust tanul, és a **Wagner-Jauregg** klinikáján neurológiát gyakorol. (Karinthy 13)
- (22b) Estamos haciendo vida de solteros, pues mi mujer está estudiando freudismo en Viena y practicando neurología en la clínica **Wagner von Jaureg**. (Brachfeld 1. 27)
- (22c) Llevamos vida de solteros, pues mi mujer está estudiando a Freud en Viena y practicando neurología en la clínica **Wagner-Jauregg**. (Brachfeld 2. 37)

Julius Wagner von Jauregg (Wagner-Jauregg) bécsi klinikájának a neve másként szerepel az eredeti fordításban. Brachfeld, szakemberként minden bizonnyal ismerte, és más írásmódot alkalmazott (kérdés, hogy miért egy *g*-vel). A szerkesztő Karinthy verzióját állítja vissza.

2.6. Vissza a FNYSZ-hez: Brachfeld és a szerkesztő eltérő stratégiái

Brachfeld nagyon is tisztában volt olvasóinak ismereteivel, háttértudásával, és így számos eljárást alkalmazott, hogy érthetővé, könnyen olvashatóvá tegye a szöveget, közelebb hozza az olvasóhoz:

- magyarázó betoldás,
- általánosítás,
- kihagyás,
- teljes átalakítás.

A szerkesztő két ellentétes stratégiát folytat ezekkel kapcsolatban: a magyarázó betoldásokat megtartja, de az általánosítás, a kihagyás és a teljes átalakítás esetében általában visszafordul a FNYSZ-hez (vagy amit annak tart).

2.6.1. Magyarázó betoldás

- (23a) Otthon vacsorázom, Cinivel január óta legényéletet élünk (Karinthy 13)
- (23b) Cenamos en casa **mi hijo** Cini y yo. Estamos haciendo vida de solteros (Brachfeld 1. 27)
- (23c) Cenamos en casa **mi hijo** Cini y yo. Llevamos vida de solteros (Brachfeld 2. 37)
- (24a) Gabi, Siófokon (Karinthy 147)
- (24b) **Mi otro hijo**, Gabi (Brachfeld 1. 179)
- (24c) **Mi otro hijo**, Gabi (Brachfeld 2 246)

A magyarázó betoldás tisztázza, hogy *Cini* és *Gabi* a szerző fiai. A lexikai betoldás oka a FNY-i és CNY-i olvasók háttérismeretének eltérő volta (Klaudy 1999a: 100).

A következő betoldás különösen érdekes. Furcsa, hogy a szerkesztő ezt nem állította helyre.

- (25a) De nekem elkerülte a figyelmem a hozzátartozó *hidegvízpróba* (a **Nobel-díjas Bárány találmánya**), mikor a fülembe fújták. (Karinthy 82)
- (25b) También se me escapó la atención en la *prueba del agua fría* (**invento de mi compatriota Bárany** (sic!), **no el nadador sino el**

“**Premio Nobel**” del mismo nombre) cuando me la insulfaron en los oídos. (Brachfeld 1. 104)

- (25c) También me distraje en la prueba del agua fría (**invento de mi compatriota Bárány** (sic!), **no el nadador sino el premio Nobel**) cuando me la insulfaron en los oídos (Brachfeld 2. 145)

A magyarázat a negyvenes évek olvasójának szól, akik alighanem jobban ismerték Bárány István úszót, aki három olimpián vett részt, és 1928-ban az amszterdami olimpián 100 méter gyorsan második lett az amerikai Johnny Weissmüller mögött, mint a Nobel-díjas Bárány Róbertet.

Kulturális reáliák esetében is tapasztalható ilyen magyarázó körülírás.

(26a) mint egy megyei hivatalnok, **szolgabíró**, (Karinthy 95)

(26b) como si fuera un **funcionario administrativo** de un condado húngaro (Brachfeld 1. 120)

(26c) como si fuera un **funcionario administrativo** de un condado húngaro (Brachfeld 2. 165)

Akár zárójelben is találunk magyarázatot, ami általában nem jellemző a szép-irodalomra, ahol a fordítók inkább a betoldás finomabb, észrevétlenebb módját választják (Klaudy 1999b: 107).

(27a) Alatta versike „Szédereste” címmel. (Karinthy 15)

(27b) El pie reza así: “Banquete de Seder” (**la Pascua judía**). (Brachfeld 1. 29)

(27c) El pie reza así: «Banquete de Seder» (**la Pascua judía**). (Brachfeld 2. 41)

2.6.2. Általánosítás

Különösen a reáliák esetében tapasztalható egy általánosabb jelentés választása, amely könnyebben illeszkedik a CNY-i mondatba (Klaudy 1999a: 65), segít elkerülni az idegen csengésű magyar szavakat, és világosabbá tenni bizonyos jelentéseket.

(28a) [...] (már az is szemtelenség tőlem, hogy szerény vagyok – „mire szerény ön?” mondta **Osvát** egy fiatal költőnek) [...] (Karinthy 14)

(28b) [...] preguntó, un día, **un gran crítico** a un joven poeta [...] (Brachfeld 1. 28)

(28c) [...] preguntó un día **Osvát*** a un joven poeta [...] (Brachfeld 2. 39)

Osvát Ernő neve meg sem jelenik az első fordításban, a fordító általánosít, és csak annyi szerepel: *nagy kritikus*. Az új kiadásba visszakerül a kritikus neve, és

lábjegyzetben magyarázza a kiadó, hogy kiről van szó, vagyis a magyarázó betoldást is kiveszi a szövegből¹.

Az Erzsébet-híd esetében csak annyi szerepel, hogy *függőhíd*. Ezt nem állítja vissza a szerkesztő.

- (29a) [...] hallgat az **Erzsébet-híd** [...] (Karinthy 150)
 (29b) [...] el **puente colgante** sigue callando [...] (Brachfeld 1. 183)
 (29c) [...] el **puente colgante** sigue en silencio [...] (Brachfeld 2. 252)

A következő, a szerkesztő által végrehajtott általánosítás világosabb jelentést ad a mondatnak.

- (30a) [...] mint telivér **ötödista** [...] (Karinthy 35)
 (30b) [...] como buen alumno del **quinto curso** [...] (Brachfeld 1. 50)
 (30c) [...] como buen alumno de **bachillerato** [...] (Brachfeld 2. 70)

Az eltérő és számtalan reformon átesett iskolarendszerek miatt, a mai spanyol olvasónak világosabb megfogalmazás az, hogy *gimnazista*, mint hogy ötödista.

2.6.3. Kihagyás

A feleslegesnek ítélt neveket Brachfeld kihagyja. A cselekmények helyszínének leírásakor az eredeti mű írója joggal számíthat az olvasók helyismeretére, de a fordító kihagyhatja ezeket (Klaudy 1999b: 88). A spanyol olvasónak nem mond semmit egy kávéház vagy egy temető neve, amely csak idegen szavakkal terheli a CNYSZ-et. Az új kiadásba ezek visszakerülnek.

- (31a) Utána a **Bucsinszkyban** gyorsan „lekenek” egy kroit. (Karinthy 14)
 (31b) [...] a vuela pluma “liquido” una glosa; (Brachfeld 1. 28)
 (31c) [...] a vuelapluma, redacto una columna **en el café Bucsinsky** (sic!); (Brachfeld 2. 39)

Brachfeld eredeti szövegében nincs nevesítve a cselekvés helyszíne. A kávéház neve és a magyarázó betoldás csak a 2007-es kiadásban jelenik meg.

- (32b) [...] subir al Ministerio para dar “cuña” al marido de mi ama de llaves, esa buena Rozsi (sic!), el cual ya es hora que encuentre colocación. (Brachfeld 1. 29)
 (32c) Acercarme al Ministerio para interceder por **Pál Szabados**, el marido de mi ama de llaves, la buena de Rózsi, el cual ya es hora de que encuentre colocación. (Brachfeld 2. 40)

¹ *l'écrivain hongrois Osvath* (Vernan 15); *Hungarian writer Osváth* (Barker 17); *il critico Osvát* (Adorjan 29)

Amikor közbenjár a házvezetőnő a férje érdekében, Brachfeld kihagyja a férfi nevét, de az visszakerül a 2007-es kiadásba.

A Kerepesi temető esetében is fölöslegesnek tartja, hogy megemlítsse a létesítmény nevét, de az új kiadásban benne van.

(33b) [...] en el cementerio, explicando al director [...] (Brachfeld 1. 36)

(33c) [...] en el cementerio de **Kerepes**. Explico al director [...] (Brachfeld 2. 51)

A következő rész sem lett helyreállítva, bár ez – érthető okokból – más fordításokból is hiányzik.

(34a) Ebéd után Rózsi kisfia, az első elemista Pali, remek mokány kölyök, palócos kiejtéssel (**azt mondja „ídesapám”, meg hogy „tikhús” lesz estére**) az ábécéskönyvből magol valamit. (Karinthy 15)

(35b) Pablito, alumno de primer año en la escuela elemental, un niño estupendo y castizo, está “empollando” algo del abecedario con su sabrosa pronunciación provinciana. (Brachfeld 1. 29)

(35c) Pali, alumno de primaria, un niño de seis años estupendo y vital, está «empollando» algo del abecedario con su deliciosa pronunciación de Palóc*. (Brachfeld 2. 40)

A kisiú palóc kiejtését illusztráló szavak és mondatok nem szerepelnek a fordításban. Ezt a 2007-es szerkesztő sem pótolta. Az eredeti fordításban még a tájszólás megnevezése sem szerepel, egyszerűen általánosító *vidéki kiejtésnek* írja a fordító, az új kiadásban már megtalálható, lábjegyzetelve².

2.6.4. Teljes átalakítás

Egy másik átváltási művelet, amelyhez Brachfeld folyamodott, a teljes átalakítás, melynek lényege, hogy a FNY-i jelentést olyan CNY-ivel cseréljük fel, mely látszólag semmiféle értelmi, logikai kapcsolatban nincs az eredetivel (Klaudy 1999: 133), de egy analógia segítségével teljesíti a szerző kommunikációs célját.

(36a) Kitűnő, jóízű népi mondások ezek, csak éppen az a bajuk, hogy nem léteznek a valóságban, úgy látszik, az illető maga találja ki, csak szerénységéből vagy művészgőgből fogja rá őket a népre, mint **Thaly Kálmán a hírhedt „eredeti” kuruc balladákat**. (Karinthy 10)

(36b) Por una especie de coquetería de escritor, a la manera del autor de los **poemas osiánicos** (Brachfeld 1. 24)

² *He had the typical accent of a peasant boy from the north of Hungary* (Barker 19); *Il avait l’accent caractéristique des petits paysans du nord de la Hongrie* (Vernan 17)

- (36c) Por una especie de coquetería de escritor, tal como hacía **Kálmán Thaly con las «auténticas baladas kuruk (sic!)»*** (Brachfeld 2. 33)

*Thaly Kálmán kuruc balladái*³ helyett például *Osszián ének* szerepel, amelyet minden külön magyarázat nélkül is megért a CNY-i olvasó. Ezt, a FNYSZ-hez való hűség érdekében, az új fordítás szerkesztője visszaírja, és lábjegyzetben magyarázza.

A következő jelenet arról szól, hogy a katolikus házvezetőnő kisfia hangosan olvassa az ABC-s könyvét, amiből a szerző megtudja, hogy az anya tudtán kívül egy zsidó iskolába íratta gyermekét. Hogy világos legyen a helyzet a spanyol olvasó számára is, Brachfeld részben más, expliciten bibliai neveket használ: *Móricából* és *Samukából* *Samuelito* és *Abrahancito* lesz. A nevek esetében, a szerkesztő feltehetőleg Karinthyhoz nyúl vissza – nyúlna vissza, ha értene magyarul – de úgy tűnik, hogy nem vagy nem csak a magyar szöveget figyelte. Így az egyik teljes átalakítás helyett másik teljes átalakítás történik.

- (37a) Megüti a fülem: „**Móric**ka olvas”, meg „**Samuka** ír” (Karinthy 14)
 (37b) „**Samuelito** está escribiendo...”, „**Abrahancito** está leyendo...”
 (Brachfeld 1. 29)
 (37c) «**Isaac** está escribiendo...», «**Salomón** está leyendo...» (Brachfeld 2. 40)

A 2007-es kiadásban viszont *Isaac* és *Salomón* szerepel, amely inkább eltávolodik, mint közelít a FNYSZ-hez. Elképzelhető, hogy ezeket az angol vagy francia fordítás ihlette.

2.6.5. Honosítási stratégia egyéb jelei

Az előbb említett átváltási műveletek mögött egy erős honosító stratégia húzódik meg. Ez szintén megfigyelhető a nevek és bizonyos jeltárgyak esetében.

A neveket Brachfeld következetesen a CNY-i olvasóhoz közelíti. Az előszavában még Karinthy nevét is érdemesnek tartja lefordítani és a későbbiekben használni is.

- (38b) Afirmo sin hipérbole, que Frigyes (**Federico**) Karinthy (Brachfeld 1. 11)
 (38c) No exagero al decir que Frigyes Karinthy (Brachfeld 2. 10)

³ *comme le faisait Kalman Thaly por ses célèbres ballades «du XVIIIe siècle»* (Vernan 9); olaszban hiányzik a következő részlet: *mint Thaly Kálmán a hirhedt „eredeti” kuruc balladákat. Ilyen közmondásai vannak: „Ha csálé balra, jobbra bakafám” vagy „Asszonyosírás repacepogácsa”* (Adorjan 23); *After the manner of Kálmán Thaly and his notorious ‘eighteenth century’ ballads* (Barker 11)

- (39a) – Na szervus **Frici** – és nem lepődöm meg, hogy senki se felel. (Karinthy 142)
- (39b) “Adiós, pues, **Federico...**”, y ni me sorprende que nadie me haga caso. (Brachfeld 1. 173)
- (39c) «Adiós, pues, **Frici...**» y ni me sorprende que nadie me haga caso. (Brachfeld 2. 239)

Más nevekkal kapcsolatban vagy spanyol megfelelőket használ, vagy áthidalandó a kulturális különbségeket, olyan nevekre cseréli a magyar szövegben szereplőket, amelyek világosabban jelzik a spanyol olvasónak az író intencióját (lásd 37. példát).

- (40a) Ebéd után Rózsi kisfia, az első elemista Pali, [...] (Karinthy 15)
- (40b) **Pablito**, alumno de primer año en la escuela elemental, un niño estupendo y castizo, está „empollando” algo del abecedario con su sabrosa pronunciación provinciana. (Brachfeld 1. 29)
- (40c) **Pali**, alumno de primaria, un niño de seis años estupendo y vital, está „empollando” algo del abecedario con su deliciosa pronunciación de Palóc*. (Brachfeld 2. 40)

A *Pablito* spanyol név, de elég semleges ahhoz, hogy ne üssön el a szöveggörnyezettől. A 2007-es kiadásba visszakerül a magyar név.

- (41a) Ilyen címeket talállok: „Turi **Dönczi** megadja neki”⁴ [...] (Karinthy 30)
- (41b) **Paco** Turi lo metió en cintura [...] (Brachfeld 1. 44)
- (41c) **Edmond** Turi lo metió en cintura [...] (Brachfeld 2. 63)

Ebben az esetben a Paco – ‘Feri’ – semleges nevet a szerkesztő *Edmondra* cseréli. Akarata ellenére nem a magyar név került vissza a szövegbe, hanem – ebben az esetben – valószínűleg egy közvetítőnyelvé, amelynek nem tudtam nyomára bukkanni.

Az sem mindig tűnik fel, hogy melyik is az a név, amelyet magyarosítani kell.

- (42a) Fodor **Lacival**, a kitűnő drámaíróval találkozom. (Karinthy 16)
- (42b) Cruzo en la calle a **Ladislao** Fodor, excelente comediógrafo, (Brachfeld 1. 30)
- (42c) Me cruzo en la calle con **Ladislao** Fodor, excelente dramaturgo, (Brachfeld 2. 42)

⁴ *Dönczi Turi gets his own back* (Barker 42); *Donczi Turi prend sa revanche* (Vernan 41); *Trovo alcuni titoli: Sto pensando* (Adorjan 57)

A *Ladislao* név talán már eleve elég egzotikusnak tűnt a szerkesztőnek, nem érzett motivációt, hogy megkeresse a FNY-i nevet⁵.

A honosító fordítás nem csak a nevekben jelenik meg, hanem bizonyos jeltárgyak esetében is, amelyek nem vagy kevéssé ismertek a spanyol olvasó számára.

(43a) És a tányér és a kanál és a **paplan** [...] (Karinthy 177)

(43b) Y el plato y la cuchara y la **manta** [...] (Brachfeld 1. 212)

(43c) Y el plato, la cuchara y la **manta** [...] (Brachfeld 2. 293)

A vattával, tollal vagy pehellyel töltött paplan nem elterjedt Spanyolországban. Helyette a fordító egyszerűen *takarót* ír. A mai fordításban már akár szerepelhetne is az *edredón* ‘paplan’ szó, mivel azóta már ismert lett.

2.7. Magyar nyelvi és irodalmi interferenciák kiküszöbölése

Ami különösen izgalmas kutatási téma egy rendkívül művelt, de nem spanyol anyanyelvi fordító esetében, az, hogy a szerkesztő mennyire érzékeli azokat az apró jeleket, amelyeket a magyar nyelv interferenciájának tulajdoníthatunk, és benne maradtak az 1942-es fordításban. Ez tulajdonképpen a nem szöveg-szinten jelentkező kvázi-helyesség esete. Amit ír a fordító, az tulajdonképpen nem hibás – egyszer már átment egy kiadó kezén –, mégis valamifajta idegenséget kölcsönöz a szövegnek, különösen, ha egy ismétlődő jelenségről van szó (Klaudy 1999a: 161).

Itt lehet szó irodalmi normáról. A magyar könnyebben keveri a jelen és múlt időt, amire a spanyol érzékeny. Ennek megfelelően vannak hosszú részek, ahol a 2007-es fordítás szerkesztője a fordító előszavában következetesen átteszi múlt időbe az igéket.

(44b) Karinthy **vuelve** curado y **se reintegra** en sus actividades literarias.
(Brachfeld 1. 14)

(44c) Karinthy **volvió** curado y **se reintegró** en sus actividades literarias.
(Brachfeld 2. 15)

A fájdalommal és más testi eseményekkel kapcsolatos kifejezésekben a spanyol a visszaható névmással szokta jelezni a személyt, és a testrésszel kapcsolatban már nem használ birtokos névmást. Az első fordításban több példa is található, ahol áttűnik a magyar megfogalmazás. Ezeket javítja a szerkesztő.

(45a) [...] tenyeremet bánatosan emeltem **homlokomhoz** [...] (Karinthy 31)

(45b) [...] llevé la mano a **mi frente** [...] (Brachfeld 1. 45)

(45c) [...] **me** llevé la mano a **la frente** [...] (Brachfeld 2. 65)

⁵ *Laci Fodor* (Barker 20); *Ladislao Fodor* (Adorjan 31) *Fedor Laci* (Vernan 18)

Viszont több példát is találtam, ahol a szerkesztő nem változtatott a kicsit szokatlan megfogalmazáson.

- (46a) [...] nem lüktet a **szívem** se [...] (Karinthy 24)
 (46b) [...] ni se acelera **mi corazón** [...] (Brachfeld 1. 38)
 (46c) [...] ni se acelera **mi corazón** [...] (Brachfeld 2. 54)

Javított viszont páros testrészt egyes számról többes számra.

- (47a) [...] belül zakatol valami, a **dobhártyámon**. (Karinthy 17)
 (47b) [...] lo que gruñe está dentro, en **mi tímpano**. (Brachfeld 1. 32)
 (47c) [...] lo que gruñe está dentro, en **mis tímpanos**. (Brachfeld 2. 45)

Szintén átírta a túl bonyolultan hangzó szerkezetet, mivel a kezdést és egyéb állapotváltozást kifejező magyar igék felbomlanak, ha indoeurópai nyelvre fordítunk (Klaudy 1999b: 77). Brachfeld kettős igei körülírása helyett egy természetesebben hangzó szerkezet kerül a szövegbe.

- (48a) [...] mialatt **fuldokoltam** [...] (Karinthy 28)
 (48b) [...] **iba a empezar** a ahogarme [...] (Brachfeld 1. 42)
 (48c) [...] **estaba a punto** de ahogarme [...] (Brachfeld 2. 59)

A következőkben még néhány olyan példát említek, amely átment a rostán, bár a kvázi-helyesség kategóriájába sorolnám őket, tehát olyan eltérésekről van szó, amelyek nem mondatszinten, hanem a szöveg egészét teszik fordításízűvé (Klaudy 1999a: 161).

Nem írták át a jellegzetesen magyaros *beültünk a kocsmába* szerkezetet; a spanyolban természetesebben hangzik a *bementünk* ige használata, bár a mozgást jelentő magyar igék esetében általában tágabb jelentésű igéket használnak a fordítók (Klaudy 1999b: 59).

- (49a) [...] **beülünk** egy kis kocsmába [...] (Karinthy 22)
 (49b) [...] **nos sentamos** en una bodega [...] (Brachfeld 1. 37)
 (49c) [...] **nos sentamos** en una bodega [...] (Brachfeld 2. 52)

A lexika területén is tapasztalható interferencia. Spanyolul az *iskolapadra* más szót használnak, mint a *kerti padra*, de a magyar beszélő hajlamos mindkét esetben a *banco* szót használni. A szerkesztőnek ez nem tűnt fel, nem cserélte *pupitrere*.

- (50a) Már az **iskolában** is tetszett nekem ez a mondás, (Karinthy 20)
 (50b) Este aforismo me gustaba ya desde los **bancos de la escuela** (Brachfeld 1. 34)
 (50c) Este aforismo me gustaba ya desde los **bancos de la escuela** (Brachfeld 2. 48)

3. Összegzés

A 2007-es szöveg lényegében egy nem spanyol anyanyelvű, de kitűnő nyelvtudással rendelkező, rendkívül művelt bölcész és pszichiáter erősen CNY-orientált fordítása, amelyet a 21. századi nyelvhez és fordítói normákhoz igazított a kiadó. A végrehajtott változtatásokban elég világos és következetes tendenciák mutatkoznak meg:

- modernizálás;
- egyszerűsítés;
- szöveghűség.

A modernizálás a legátfogóbb változtatás, amely a 2007-es szövegben történik, érinti a helyesírást, a tipográfiát, nyelvtant és a lexikát.

Az egyszerűsítés főleg a terpeszkedő szerkezetek kigyomlálásában nyilvánul meg, mivel a fordító által alkalmazott explicitáció és magyarázó betoldások esetében a szerkesztő nemigen él a lehetőséggel. Ennek egyik oka lehet a fordító sajátos stílusának a tiszteletben tartása, vagy a szerkesztő is úgy ítéli meg, hogy ezek segítik a CNY-i olvasót.

A FNYSZ-hez visszafordulva, újra megjelennek a személy- és intézménynevek, amelyeket Brachfeld feleslegesnek ítélt, és a nevek nagy része visszakapja magyar formáját és – több-kevesebb sikerrel – helyesírását is. A visszaillesztett személy- és intézményneveket lábjegyzetben magyarázza a kiadó.

A magyarhoz hasonló kis nyelveken írt művek szerkesztői általában igen nehéz helyzetben vannak, mivel sok szempontból a sötétben tapogatóznak: a FNYSZ-et nem értik, jó esetben egy más nyelvű fordításhoz fordulhatnak segítségül. Kérdés, hogy az mennyire nyújt támpontot. Egy Brachfeld által félreolvasott mondat kapcsán (*agyat* olvasott *ágy* helyett) elgondolkodhatunk azon, hogy a magyar nyelv segítése nélkül (a kórteremben csak kevés ágnak van lakója – Karinthy 38), milyen képet ad két ilyen mondat: *En la sala hay sólo contados cráneos habitados* ('a teremben alig van lakott koponya') (Brachfeld 1. 54) és például az angol: *There were not many beds occupied in the sickroom* (Barker 56). Ilyenkor a szerkesztő csak az intuíciójában és a logikájában bízhat, vagy több fordítást is megnéz. Így köszörülték ki a csorbát az új kiadásban: *En la sala hay muy pocas camas ocupadas* (Brachfeld 2. 76).

Ha a Toury-féle kezdeti (*initial*) normának (2004: 207) a két végletét vesszük figyelembe, hogy a fordító mit tart fontosabbnak, a CNY-i kultúra elvárásait vagy a FNY-i normákat, megállapíthatjuk, hogy Brachfeld munkáját inkább az első (*acceptability*), mint a második szempont (*adequacy*) vezérelte. Ezzel szemben a 2007-es szöveg bizonyos szempontból közelebb áll a FNYSZ-hez, mint a 1942-es, amely nagymértékben – akár a szöveghűség rovására is – figyelembe vette a CNY-i olvasó igényeit. A 2007-es szövegben visszaállított magyar nevek egzotikus jelleget adnak a szövegnek, a nagyobb számú lábjegyzet nehezíti az olvasást.

Brachfeld fordítása kitűnő alapanyag lenne az explicitációs hipotézis igazolására, vagyis, hogy a fordító nyíltabban, világosabban fogalmaz a CNY-i

szövegben, mint azt a FNY-i szöveg szerzője tette (Klaudy 1999c: 5). A fakultatív, konkrétan a pragmatikai explicitációnak számtalan példáját találjuk mind a két fordításban. Mivel a FNY-i kultúrára jellemző jeltárgyak – reáliák – gyakran nem jelentenek semmit a CNY-i olvasók számára, a fordító általánosításhoz, körülíráshoz, kihagyáshoz, analógiához fordul (Klaudy 1999c: 13). Brachfeld időnként még a zárójeles magyarázatot is használja, amely inkább olyan műfajokra jellemző, mint az útikönyv, míg a szépirodalmi fordítások esetében a fordítók igyekeznek minél észrevétlenebbül megoldani az olvasók háttérismeretének bővítését (ou.). Ez az explicitáció valamint a betoldások az új kiadásban is megtalálhatók.

Az a tény, hogy a szórendben alig történt változtatás, jelzi, hogy Brachfeld fordítása jó minőségű. Tehát szövegszinten nem érzékelhető a kvázi-helyesség, vagyis a szöveg nem viseli magán a magyar nyelv sajátosságait (Klaudy 1987). Ami külön bájta ad a szövegnek, az a fordító bennfentessége: személyesen ismer-te a kort és az irodalmi kört, amelyben Karinthy élt és alkotott. Ezenkívül, mint az orvostudománnyal közeli kapcsolatban álló szakember, igazán értő fordítója volt ennek a könyvnek.

A Galaxia-Gutenberg döntése, hogy leporolja Brachfeld fordítását, egy csipetnyit veretes, de lendületes, olvasmányos szöveget eredményezett. Kétségtelen, hogy a könyv nem aratott akkora sikert, mint Márai Sándor *A gyermák csonkig égnék* című regénye, de ennek oka nem lehet a fordítás minősége.

Az átdolgozott szöveg frissebb, de mégis megőrzi Brachfeld eredeti stílusának varázsát. A katalán fővárosban működő kiadó is büszke a fordítójára, mert a fordító előszavát is megtartotta, és annak végén egy lábjegyzetet is szentel Brachfeld Olivérnek, amelyben beszámol életéről és színes munkásságáról – egyfajta tisztelgés a negyven éve halott fordító előtt.

Irodalom

- Faix D. 2009. Egy fordító dicsősége avagy Márai Sándor művei spanyol nyelven. In: Szijj I. (ed.) *Philologiae amor*. Budapest: ELTE Eötvös Kiadó. 115–125.
- Klaudy K. 1987. *Fordítás és aktuális tagolás*. Nyelvtudományi értekezések 123. Budapest: Akadémiai Kiadó.
- Klaudy K. 1999a. *Bevezetés a fordítás elméletébe*. Budapest: Scholastica.
- Klaudy K. 1999b. *Bevezetés a fordítás gyakorlatába*. Budapest: Scholastica.
- Klaudy K. 1999c. Az explicitációs hipotézisről. *Fordítástudomány* 1. évf. 1. szám. 5–21.
- Toury, G. 1995. *Descriptive Translation Studies – and Beyond*. Amsterdam: Benjamins.
- Vándor J. 2007. Adaptáció és újrafordítás. *Fordítástudomány* 9. évf. 1. szám. 40–57.

http://ca.wikipedia.org/wiki/Ferenc_Oliver_Brachfeld

Források

- Karinthy F. 2003. *Utazás a koponyám körül*. Budapest: Táalentum Diákkönyvtár.
- Karinthy F. 1942. *Viaje en torno de mi cráneo*. Barcelona: Argos. (magyarról fordította: Brachfeld F. Olivér)
- Karinthy, F. 2007. *Viaje en torno de mi cráneo*. Barcelona: Galaxia Gutenberg. (magyarról fordította: Brachfeld F. Olivér)
- Karinthy, F. 1937. *Viaggio intorno al mio cranio*. Milano: Edizioni Corbaccio (magyarról fordította: Giuseppe Adorjan)
- Karinthy F. 1953. *Voyage autour de mon crâne*. Párizs: Corrêa Buchet & Chastel (magyarról fordította: François Vernan)
- Karinthy F. 1939. *A journey round my skull*. London: Faber and Faber Limited (magyarról fordította: Vernon Duckworth Barker)
- Karinthy F. 2008. *A journey round my skull*. New York: Review Books New York (magyarról fordította: Vernon Duckworth Barker)

Függelék

FORDÍTÓI ÉLETRAJZOK

Brachfeld F. Olivér

Brachfeld F. (Ferenc) Olivér (1908–1967) életrajza különös kettős képet mutat. Egyfelől pszichológus volt, másfelől bölcseész, kutató, kiadó és (mű)fordító. A katalanisztika egyik megalapítója. Bölcsésztanulmányait Budapesten végezte, pszichológiát és pszichiátriát Párizsban és Bécsben tanult, ahol Adler tanítványa volt.

1929-ben érkezett Barcelonába, ahol a középkori katalán történelmet, valamint a magyar-spanyol kapcsolatok múltját kutatta. Már előzőleg is érdekelte a katalán kultúra, a Nyugat c. folyóiratban recenziókat publikált katalán művekről. Fontos szerepet játszott a katalán főváros kulturális életében. Később Latin-Amerikában élt. Quitóban, Ecuadorban hunyt el.

Pszichológusként, íróként és fordítóként is tevékenykedett. Pszichológiai és történelmi könyvek szerzője. Spanyolra és katalánra is fordított németből, magyarból és franciából, többek között Thomas Mann, Márai Sándor, Karinthy Frigyes és Zilahy Lajos műveit. Elsőként fordította spanyolra Adlert és Jungot.

Xantus Judit

Xantus Judit (1952–2003) először spanyol és latin-amerikai írók (Jorge Luis Borges, Julio Cortázar, Gabriel García Márquez stb.) műveit fordította magyarra, s csak később tért át magyar írók (elsősorban Mikszáth Kálmán, Krúdy Gyula, Kosztolányi Dezső és Esterházy Péter) műveinek átültetésére spanyol nyelvre (Faix 2009: 117).

Szerencsés időszakban alkotott, de ennek a szerencsének nagy részben ő maga volt a kovácsa. Az 1999-es Frankfurti Könyvvásár (ahol Magyarország

volt a díszvendég), a Márai-jelenség és Kertész Imre 2002-es Nobel-díja ráirányította a spanyol kiadók és olvasók figyelmét a magyar irodalomra. De addigra Xantus Judit már megalapozta ezt az érdeklődést. Lelkesen harcolt a magyar irodalom spanyolországi megismertetéséért, lektori jelentésekkel bombázta a kiadókat. Jó irodalmi érzékét mutatja, hogy Kertész Imre *Sorstalanság* című könyvét már a Nobel-díj előtt lefordította. Xantus Judit 2003-ban, 51 évesen, hunyt el.

Károly Krisztina és Fóris Ágota (szerk.)

NYELVEK TALÁLKOZÁSA A FORDÍTÁSBAN

Doktori kutatások Klaudy Kinga tiszteletére
2010. Budapest: Eötvös Kiadó 300 pp. ISBN 978 963 312 012 5

TARTALOM

NYOMÁRKAY ISTVÁN: Klaudy Kinga köszöntése
Előszó (Károly Krisztina és Fóris Ágota)

I. fejezet: Fordítás, szöveg, struktúra

BAKTI MÁRIA és BÓNA JUDIT: Szinkrontolmacsolás és forrásnyelvi műfajok: Az aktuális tagolás akusztikai-fonetikai sajátosságai különböző műfajú szinkrontolmacsolt szövegekben
MOHÁCSI-GOROVE ANNA: A lényeglátás vizsgálata idegen nyelvű újságcikk magyar összefoglalói alapján
N. TÓTH ZSUZSA: Készségfejlesztési módszerek tudományos szövegek szakfordítói számára
PÉCH OLÍVIA: Szempontok a fordított szövegek sajátosságainak leírásához

II. fejezet: Terminológia, adatbázisok, lexikai műveletek

FISCHER MÁRTA: Európai uniós terminológia – egy levelező fórum tükrében
SERMANN ESZTER és TAMÁS DÓRA: Hogyan definiálhatjuk a fordítói adatbázist? Egy olasz és egy spanyol fordítói terminológiai adatbázis vizsgálata
PÉNZES TÍMEA: Explicitáció a cseh söröződei szókincs magyarra fordításában

III. fejezet: Irodalmi fordítás, metafora, polifónia, xenolektus, reáliák

PUSZTAI-VARGA ILDIKÓ: A nyelvi kifejtés típusai finn versek angol és magyar fordításaiban
NAGY ANITA: Metaforák működésben: Hogyan hat a közvetítőnyelv?
PAKSY ESZTER: A polifónia fogalma a fordításban
FÁY TAMÁS: A német xenolektus fordításának sajátosságairól
MÁRTONYI ÉVA: Öt fordító A Kincses-szigeten. A kulturálisan kötött kifejezések változása újr fordított szövegekben

IV. fejezet: Az ELTE Fordítástudományi Doktori Programjához kapcsolódó folyóiratok, közlemények

HELTAI PÁL: A fordítástudományi folyóiratok áttekintése
Repertórium I: Fordítástudomány
Repertórium II: Across Languages and Cultures. A Multidisciplinary Journal for Translation and Interpreting Studies
KLAUDY KINGA publikációi (1975-2009)
Az ELTE Fordítástudományi Doktori Programban végzett kutatásokhoz kapcsolódó hallgatói publikációk és konferencia-előadások (2003-2009)